

การพัฒนาจิต คุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ศิริราช MIND, MORAL, AND ETHICS DEVELOPMENT OF SIRIRAJ MEDICAL STUDENTS

ดร.พิษณุ อภิสมานะโยธิน¹; รศ.นพ.ปรีชา สุนทรานันท์²

Phitsanu Aphisamacharayothin, Ph.D. ; Assoc.Prof.Preecha Soontranan, M.D.

¹คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมาดิล

Siriraj Medical School, Mahidol University University

²รองคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมาดิล

Associate Dean of Siriraj Medical School, Mahidol University University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลเรื่อง “การพัฒนาจิต คุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ศิริราช” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการโดยใช้โมเดลการประเมินของเคริกแพตทริก (The Kirkpatrick Approach) และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาแพทย์ศิริราชชั้นปีที่ 2 จำนวน 156 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) ในการเปรียบเทียบความแตกต่างความแตกต่างระหว่าง Pre-Test กับ Post-Test และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ปฏิกริยาตอบสนอง(Reaction Evaluation) ได้แก่ความพึงพอใจ พบว่านักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมาก 2) การวิเคราะห์ การเรียนรู้ (Learning Evaluation) พบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการฯ ก่อน (Pre - test) และหลัง (Post - test) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ย Post - test สูงกว่า Pre - test (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.43 และ 15.80 ตามลำดับ) ซึ่งก่อนเข้าร่วมโครงการ นักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในด้านคุณธรรม-จริยธรรมในระดับมาก ร้อยละ 57.3 รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด ร้อยละ 37.1 และระดับปานกลาง ร้อยละ 5.6 แต่หลังจากผ่านการเข้าร่วมโครงการมีความรู้ ความเข้าใจในด้านคุณธรรม-จริยธรรมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 71.9 และระดับมาก ร้อยละ 28.1 และ 3) การวิเคราะห์พฤติกรรม (Behavior Evaluation) ด้านคุณธรรม-จริยธรรมพบว่า ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ นักศึกษาแพทย์มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรมเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเท่ากับ 3.53 และ 3.99 ซึ่งอยู่ระดับมากและมากที่สุดที่สุดตามลำดับ) สำนักศึกษาแพทย์ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมในด้านคุณธรรม-จริยธรรมที่วัดก่อนและหลังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป 4) การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแห่งองค์กร (Results Evaluation) สามารถวิเคราะห์เนื้อหาในด้านของการประเมินผลลัพธ์ในด้านการดำเนินชีวิตของนักศึกษาแพทย์สรุปได้ว่า สามารถนำหลักธรรมในเรื่องของ สติ และ สามัคคี ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้โดยไม่ประมาท และใช้หลักของเหตุผลประกอบการคิด เพื่อแก้ปัญหาชีวิตและป้องกันความผิดพลาด รวมทั้งการรู้จักอดทน และสามารถเข้าใจจิตใจของตนเองและผู้อื่นผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กรในด้านการศึกษา

นักศึกษาแพทย์ใช้หลักของการมีสติ สมานิ และความอดทนในการเรียน และการทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาของนักศึกษาแพทย์ นอกจากนี้นักศึกษาแพทย์ยังประยุกต์การใช้สманิ ใน การอ่านหนังสือ การเรียน การฟังบรรยาย การจับใจความและเนื้อหา การแบ่งเวลา รวมทั้งการระวังตนเพื่อป้องกันความผิดพลาดและใช้สติในการแก้ไขข้อผิดพลาดด้านการศึกษาของตนเอง นอกจากนี้ ผลลัพธ์ต่อองค์กรในด้านวิชาชีพ นักศึกษาแพทย์มีความคิดของการใช้สติ สมานิ และหลักธรรมในวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้สามารถเข้าใจถึงความสำคัญต่อชีวิตผู้ป่วย มีสติในการรักษา รู้จักการให้ เห็นความสำคัญของชีวิตผู้ป่วยและจรรยาบรรณเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อย ตลอดจนมีความเพียร ความจริงใจ และมีความสุขกับงาน รวมทั้งรักและเข้าใจในวิชาชีพแพทย์

คำสำคัญ การพัฒนาจิต-คุณธรรม-จริยธรรม นักศึกษาแพทย์

Abstract

This experimental research was to evaluate “mind, moral, and ethics development of Siriraj medical students” The objectives aimed 1) to study the effectiveness of project by applied evaluation model of Kirkpatrick Approach, and, 2) to study the relation between knowledge and the moral and ethics behaviors of medical students. The samples were 156 of the 2th year medical students of Siriraj medical school which sampling by simple random sampling. The researchers collected data by provided questionnaires, interviewed and participant observations. The data analyzing were used statistically of percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and used t-test to compare between pre-test and post-test scores and used content analysis also. The results showed that; 1) the analysis of reactive evaluation, including the satisfaction, revealed that the participated medical students had satisfied to the project in high level; 2) the analysis of learning evaluation revealed that the knowledge about moral and ethics of participated medical students in pre-test scores were differenced from post-test scored at .01 statistical significance (scores' ($\bar{X}$) = 17.43 and 15.80 in ordered). Before participated, most of medical students had knowledge about moral and ethics in high level (57.3%), extremely level (37.1%), and moderate level (5.6%) as in ordered. But, after participated, most of medical students had knowledge about moral and ethics in extremely level (71.9%), and high level (28.1%), as in ordered; 3) the analysis of behavior evaluation (moral and ethics behaviors) revealed that, after participated, medical students had moral and ethics behaviors differenced from before participated at .01 statistical significance (($\bar{X}$) = 3.99 and 3.53 which were in high level and extremely level in ordered). But, un-participated medical students had not changed in moral and ethics behaviors; 4) the analysis of results evaluation revealed that; for life-living aspects, medical students could apply Dhamma in consciousness and concentration for using in whole life within safety and used the reasonable for thinking to solve the problems and to prevent the errors, and, also tolerance and understanding others. For the organization, including the education, medical students applied the principles of consciousness, concentration, and tolerance

for studied and practiced which were important to the study process of medical students. Besides, medical students also applied the principles concentration for reading, studying, lecturing, understanding, time-sharing, and error preventing. And, applied the principles of consciousness to adjust self-missing in education. For the result for organization in professional aspects, medical students had thought about the implementation of principles of consciousness, concentration, and ethics in professional practicing that would help to understand in patient as a whole life, the consciousness in health care, the understanding in giving, the appreciating in patient's life and ethics, which leaded to minimum errors, therefore, had the attempt, sincerity, and happiness in work. And, also love and understand in medical carrier.

Keywords : mind, moral, and ethics development, medical student

บทนำ

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเสมือนบทบัญญัติของความดีและความงามของจิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีและประพฤติชอบคุณธรรมและจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประกอบการในวิชาชีพของบุคคลในทุกสาขาวิชา การทำความเข้าใจกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมจะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีความตระหนักรู้ค่าของคุณธรรมและจริยธรรม ดังที่อาริสโตเตเล (Aristotle) ได้กล่าวถึงความหมายของธรรมชาติและคุณธรรมจริยธรรมว่าเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ปัจเจกชนทั้งหลายอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์ 2548) ความสุขจึงมีความเชื่อมโยงกับคุณธรรมและจริยธรรมด้วยเช่น กันจากผลการศึกษาและงานวิจัยคุณธรรมและจริยธรรมในหลายสถานการณ์ที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดความเข้าใจ พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพได้ (สุภัททา ปิณฑะแพทย์ 2527)

ในสังคมปัจจุบันพบว่าแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมลดลงมากโดยมีลักษณะที่เป็นธุรกิจมากขึ้น มีปัญหาจริยธรรมเกิดมากขึ้นสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ในการจัดการศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทาง

วิชาชีพมากกว่าการฝึกฝนและการพัฒนาด้านพุทธิกรรม จิตใจ และปัญญาด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของคำหัวข้อที่สรุปว่า “ความรู้คุณธรรม” แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีการสอนจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นแล้วก็ตามแต่ปัญหาทางด้านจริยธรรมของวิชาชีพต่างๆ ที่พบเห็นในสังคมในช่วงสารต่างๆ ยังไม่ได้ลดน้อยลง ในบางกรณีกลับมีความรุนแรงมากขึ้นเสียอีกซึ่งควรพัฒนาให้คนเป็นคนดีเสียก่อน หรือ “จริยธรรมนำความรู้” คือคนควรจะดีก่อนแล้วจึงเป็นคนเก่ง เพราะคนเก่งแต่ขาดความดีนั้นอันตรายมาก (คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2550)

คุณธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรม กล่อมเกลาให้รู้จักผิดชอบชั้ดีของสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นพุทธิกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ เนื่องจากการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้ชีวิตมีคุณค่าและกำกับ ให้ตนเองเป็นผู้มีพุทธิกรรมอันพึงประสงค์ด้วยการปลูกฝังพื้นฐานด้านจริยธรรม (สุภัททา ปิณฑะแพทย์ 2527) มนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การเกิดปัญหาด้านจริยธรรมของสังคมจึงอยู่ในความรับผิดชอบของทุกคนในฐานะปัจเจกบุคคล ในฐานะสมาชิกของสังคมและในฐานะผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูแก่บุคคลในสังคม มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยความต้องการที่จะดำรงชีวิตให้มีความสุข และได้รับสิ่งที่ต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต มนุษย์

จึงมักจะดันรนและห้าประโภชนให้แก่ตนเองเป็นที่ตั้งความต้องการทำให้เกิดเป็นกิเลสของความอยากซึ่งอาจนำไปสู่การทำร้ายผู้อื่นได้ การที่จะทำให้มนุษย์ตระหนักร่วงการมีความสุขแต่เพียงผู้เดียวอาจจะเป็นการทำร้ายผู้อื่น และผลลัพธ์ท่อนกลับมาทำร้ายตนเองในที่สุด การปลูกฝังให้มนุษย์รู้จัก ผิด ชอบ ช้า ดี และการมีความสุขที่ยั่งยืนคือ การให้ความรู้และประสบการณ์เป็นสิ่งที่จำเป็นตั้งพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (สภัททา ปิณฑะแพทย์ 2527) ความว่า "...การที่จะทำงานให้สมถูกต้องที่พึงบรรลุนา คือที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่า ความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้ความคิดเคลื่อนที่ ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวเป็นเหมือนห่วง พวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้ความคิดดำเนินไปถูกทาง...จนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์..."

สำหรับวิชาชีพแพทย์นั้น คณะกรรมการแพทยสภา (2545) ได้บัญญัติเกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภาพ.ศ. 2545 ไว้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องมีคุณสมบัติของสามาชิกแพทย์ตามเกณฑ์ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฯ ตามหมวด 2 มาตรา 11 และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้และมีความสามารถด้านวิชาชีพ (Professional Competencies) (ข้อที่ 1) มีพฤตินิสัยเจตคติคุณธรรม และจริยธรรมวิชาชีพ (Professional habits, Attitudes, Moral, and Ethics) เป็นผู้ที่มีพุตตินิสัยในการทำงาน (Work habits) และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ รับผิดชอบในการให้ความจริงแก่ผู้ป่วยรักษาความลับและเคารพในสิทธิของผู้ป่วยปากป่อง พิทักษ์สิทธิประโยชน์ของผู้ป่วย แสดงเจตคติที่ดีต่อการให้บริการสุขภาพแบบบ้องค์รวมแก่ประชาชนทุกระดับบัญชีตามข้อบังคับแพทยสภาด้วย การรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพแพทย์และซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งแสดงให้

เห็นว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับวิชาชีพแพทย์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้มีพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตและเพื่อ บุคลากรทางทายแพทย์ทุกระดับ และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล สามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติในเชิงทฤษฎีและประชานิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ มีคุณธรรมจริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคม ถือประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์เป็นที่ตั้งและปฏิบัติต่อเพื่อมนุษย์โดยยึดหลัก "อุตสาหะ อุปการ" นอกจากนี้ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้ยึดมั่นในปรัชญา ปณิธาน ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติอย่างศรัทธาซึ่งได้รับการหล่อหลอมมานานกว่า 100 ปี จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระมหาธิลักษณ์บุรีราชนครินทร์ อดุลยเดช วิกรม พระบรมราชชนก พระราชาท่านไว้ว่า "ฉันไม่ต้องการให้เรอเป็นแพทย์เท่านั้น แต่ต้องการให้เป็นมนุษย์ด้วย" และจากลายพระหัตถ์ว่า "ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลักษณะพิเศษ และเกียรติยศจะตกลงมาหากหัวของ ถ้าหัวทรงธรรมะแห่งอาชีพนี้ไว้ให้บริสุทธิ์" (คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล 2548)

ซึ่งพระมหากรุณาธิคุณได้หล่อหลอมจิตใจของชาวดีริราชได้ยึดถือประโยชน์สุขของประชาชนทุกระดับเป็นจุดมุ่งหมายสำหรับการประกอบการกิจต่างๆ รวมถึงการผลิตบัณฑิตแพทย์ที่มีคุณธรรมนำวิชาชีพ

เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมนั้น มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกศาสนา มีคำสั่งสอนที่เป็นแนวปฏิบัติทางธรรมที่นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ศาสนาจะกำหนดว่าสิ่งใดควรทำและควรละเว้น เพื่อให้ผู้นับถือและศรัทธาในศาสนาปฏิบัติตามศีลและธรรมที่กำหนดไว้ เนื่องจากศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ศาสนาจะเป็นเสมือนคำสอนที่สร้างความเข้าใจในสภาพที่เป็นเงื่อนไขทางธรรมชาติที่ไม่อาจแสวงหาคำตอบที่ชัดเจนได้ คุณธรรม จริยธรรมและ

ศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะคำว่า คุณธรรมนี้มีความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่าศีลธรรมเป็นอย่างยิ่ง คุณธรรมจะเป็นหลักจริยธรรมที่สร้างความรู้สึกผิดชอบ ซึ่งด้วยความดีงามในจิตใจในชั้นสมบูรณ์ จนเติมเปลี่ยนไปด้วยความสุข (ประภาศรี สีหอжаไฟ 2543) นอกจากนี้ทฤษฎีจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา (พระเทวินทร์ เทวนโภ 2544) ได้กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นสังฆทฤษฎีแห่งธรรม ประกอบด้วยเหตุและผล เป็นการศึกษาธรรมที่มีความเป็นธรรมชาติซึ่งหมายถึงสิ่งที่เป็นจริง การศึกษาด้านทฤษฎีทางจริยศาสตร์นี้เป็นการศึกษาด้วยการสังเกต ทดลองด้วยการปฏิบัติจริงและนำผลมาเป็นองค์ความรู้ของศาสตร์ การศึกษาด้านจริยศาสตร์จึงเป็นการศึกษาในเชิงของ วิทยาศาสตร์จากองค์ประกอบด้านธรรมชาติของสาร ดังนั้น วิธีการศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ดีที่สุดคือ การได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

จากการเลื่อนที่ความสำคัญของการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม เพื่อพัฒนาความรู้และประสบการณ์ ของนักศึกษาแพทย์โดยเน้นคุณธรรมนำวิชาชีพและมุ่งปลูกฝังหัวใจของความเป็นมนุษย์ที่มีพันธกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมด้านวิชาการทั้งวิชาชีพและมนุษยศาสตร์ คุณธรรม จริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ ศิลปวัฒนธรรม กีฬา นันทนารการ และสนับสนุนวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พุทธศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาในด้านทักษะและประสบการณ์เพื่อเป็นผู้นำด้านสุขภาพรวมทั้งปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรและการเรียนรู้โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรมนำวิชาชีพ เนื่องจากคุณธรรม จริยธรรม เป็นคุณสมบัติที่สำคัญ จึงมีความจำเป็นต้องทำการส่งเสริมและปลูกฝังให้กับนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาลมีจุดประสงค์ที่จะผลิตบัณฑิตและบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพสามารถทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์สังคม สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ มีคุณธรรมจริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคมถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นที่ตั้งและปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานพัฒนาปัญญาและเหตุผลในการแยกแยะคุณค่าและความถูกต้องดังนี้

สังเคราะห์ของชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

เพื่อเป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนา คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับนักศึกษาแพทย์ศิริราช ที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจิตคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับนักศึกษาแพทย์ศิริราช” เพื่อทำให้ทราบข้อมูลที่แสดงถึงประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมสำหรับนักศึกษาแพทย์ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการพัฒนาตามทฤษฎีจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา ที่เน้นการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ที่เอื้อต่อการเป็นแพทย์ที่มีคุณธรรมนำวิชาชีพในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดังวัตถุประสงค์ของคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาลต่อไป

คำถามการวิจัย

ประสิทธิผลของโครงการฯ เมื่อประเมินโดยใช้โมเดลการประเมินของเคริกแพตทริก (Kirkpatrick Approach) ในองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้เป็นอย่างไร

- 1.ปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation)
2. การเรียนรู้ (Learning Evaluation)
3. พฤติกรรม (Behavior Evaluation)
4. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Results Evaluation)

ภูมิหลังและที่มาของโครงการ

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลมีจุดประสงค์ที่จะผลิตบัณฑิตและบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพสามารถทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์สังคม สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและทันสมัยอยู่เสมอ มีคุณธรรมจริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคมถือประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นที่ตั้งและปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานพัฒนาปัญญาและเหตุผลในการแยกแยะคุณค่าและความถูกต้องดังนี้

ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนักศึกษาแพทย์จึงได้จัดโครงการศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตและคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโครงการฯ โดยใช้โมเดลการประเมินของเคริกแพตทริก (The Kirkpatrick Approach) โดยศึกษา 4 ด้าน คือการประเมินปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) การประเมินการเรียนรู้ (Learning Evaluation) การประเมินพฤติกรรม (Behavior Evaluation) และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Results Evaluation)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้นี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผล “การพัฒนาจิต คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับนักศึกษาแพทย์ศิริราช” มีรูปแบบการวิจัย คือ

$R_{\text{Experimental group}}$	O_1	X	O_2
$R_{\text{Control group}}$	O_3		O_4

โดยที่ $O_{1,3}$ คือ การวัดก่อนจัดกระทำ

$O_{2,4}$ คือ การวัดหลังจัดกระทำ

X คือ การจัดกระทำ (ตัวแปรตัว)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2 จำนวน 258 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 รายโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 89 คนนักศึกษาแพทย์ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 67 คน โดยใช้ระยะเวลาการเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่อง ในช่วงดำเนินโครงการ

1 สัปดาห์ และโครงการเสร็จสิ้น 3 เดือน

หมายเหตุ: มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ต่อองค์กรจากอาจารย์แพทย์จำนวนหนึ่ง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ “โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตคุณธรรมจริยธรรม”

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ผู้วิจัยได้ใช้โมเดลของเคริกแพตทริก (Kirkpatrick Approach) ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาแพทย์

2.2 การเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการประเมินความรู้ ในด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในลักษณะของการทดสอบ Pre-test และ Post-test

2.3 พฤติกรรม (Behavior Evaluation) เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่เปลี่ยนไปของนักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการ

2.4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Results Evaluation) เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า นักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.1 และเพศชาย ร้อยละ 44.9 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19 ปี ร้อยละ 66.7 ส่วนนักศึกษาแพทย์ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.7 และเพศหญิงจำนวน 33 คน ร้อยละ 49.3 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 19 ปี ร้อยละ 45.3

2. วิเคราะห์ปฏิกริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ได้แก่ ความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 หากพิจารณารายข้อ

สามารถพบว่านักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการ อย่างให้มีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ต่อไปและพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่งานกิจการนักศึกษามีประสิทธิภาพ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 นอกจากนี้ยังมีความพึงพอใจต่อสถานที่ในการจัดกิจกรรม อย่างแนะนำให้ผู้อื่นได้นำมาปฏิบัติธรรมความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรมไปแนะนำ บอกกล่าว หรือเผยแพร่รู้สึกประทับใจในการปฏิบัติธรรมครั้งนี้รูปแบบของกิจกรรมที่จัดมีความเหมาะสมและมีความตั้งใจที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรมไปปฏิบัติต่อในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44, 4.38, 4.29, 4.25, 4.08, 4.04 และ 4.02 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์การเรียนรู้ (Learning Evaluation) พบว่า ความรู้ด้านคุณธรรม-จริยธรรมของนักศึกษาแพทย์ที่เข้าร่วมโครงการก่อน (Pre - test) และหลัง (Post - test) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 (t -test = 20.881) โดยคะแนนเฉลี่ย Post - test สูงกว่า Pre - test (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.43 และ 15.80 ตามลำดับ) ซึ่งก่อนเข้าร่วมโครงการ นักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านคุณธรรม-จริยธรรมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 57.3 รองลงมาคือ ระดับมากที่สุด ร้อยละ 37.1 และระดับปานกลาง ร้อยละ 5.6 แต่หลังจากผ่านการเข้าร่วมโครงการนักศึกษาแพทย์ส่วนใหญ่มีความรู้ในด้านคุณธรรม-จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 71.9 รองลงมาคือ ระดับมาก ร้อยละ 28.1 (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์

ระดับความรู้	คะแนน	นศพ.ที่เข้าร่วมโครงการ			
		Pre – test	Post – test	Pre – test	Post – test
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
น้อยที่สุด	ต่ำกว่าร้อยละ 21	0	0	0	0
น้อย	ระหว่างร้อยละ 21–40	0	0	0	0
ปานกลาง	ระหว่างร้อยละ 41–60	5	5.6	0	0
มาก	ระหว่างร้อยละ 61–80	51	57.3	25	28.1
มากที่สุด	มากกว่าร้อยละ 80	33	37.1	64	71.9
รวม		89	100.0	89	100.0
$\bar{X} = 15.80$ (79.0%)		$\bar{X} = 17.43$ (87.15%)			

4. การวิเคราะห์พฤติกรรม (Behavior Evaluation) ด้านคุณธรรม-จริยธรรมพบว่า นักศึกษาแพทย์ศิริราชที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อประเมินก่อนและหลังร่วมโครงการ มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรมเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วม

โครงการ (ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมก่อนและหลัง เท่ากับ 3.53 และ 3.99 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด ตามลำดับ) ส่วนนักศึกษาแพทย์ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม-จริยธรรม ก่อนและหลัง ไม่แตกต่างกัน (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาแพทย์

พฤติกรรมด้านคุณธรรม และจริยธรรม	Pre – test		Post – test		t – test
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
นศพ.ที่เข้าร่วมโครงการ (n=89)	3.53	0.698	3.99	0.740	2.875 **
นศพ.ที่ไม่ได้เข้าร่วมฯ(n=67)	3.55	0.692	3.54	0.693	.477

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. วิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่องค์กร (Results Evaluation) พบว่า

5.1 ผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กรในด้านการดำเนินชีวิต สรุปได้ว่า นักศึกษาแพทย์สามารถนำหลักธรรมาภิรัตน์ ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้โดยไม่ประมาท และใช้หลักของเหตุผลประกอบการคิด เพื่อแก้ปัญหาชีวิต และป้องกันความผิดพลาด รวมทั้งการรู้จักอดทน และสามารถเข้าใจจิตใจตนเองและผู้อื่นซึ่งสามารถพิจารณาได้จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ทำให้มีการตั้งสติก่อนทำสิ่งใดๆ ทำให้มีการทำในสิ่งที่ขาดสติ”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 1

“ช่วยให้มีสติลดความล้าไว้ไว้ตัวเองกำลังทำอะไรอยู่ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์และเป็นคนมีคุณธรรม เมื่อยามโกรธ อารมณ์ซุ่มซ่าทำให้อารมณ์คลายลง”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 1

“ทำให้เป็นคนใจเย็นและมีความอดทนจิตใจสงบ เยือกเย็นขึ้นสามารถระับอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เศร้าโศกโกรธให้มากขึ้น มีสมาธิได้มากขึ้นและ ไม่กังวล กับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 2

“ช่วยพัฒนาตนเองเข้าใจ รู้จักตนเองมากขึ้นเข้าใจ ชีวิตความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งต่างๆ มากขึ้นรู้ความประพฤติไม่ดีของตนของวิวัฒนามาก มองเห็นข้อผิดพลาด และข้อเสียของตัวเองที่ไม่เคยลังเลและรู้สึกอย่างแก้ไข ในหลายเรื่อง เช่น อาการนอน เข้าใจเรื่องจิตใจมากขึ้น”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 3

“ผลลัพธ์ที่ดีเจนที่สุด คือ การฝึกความอดทน ความพยายามมากขึ้น เพราะต้องเน้นความพยายามเพื่อรับเป็นหลักด้วย ฝึกความอดทนในการทนต่อความเจ็บปวดรู้จักการให้”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 4

“การมีสติในการกระทำการทุกอย่างของตนเอง มีสติในการคิดพิจารณา ก่อนสามารถจัดการกับปัญหาต่างในชีวิตได้มากขึ้นรู้คุณค่าของเวลา ทำกุศลมากขึ้น”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 5

“ได้รู้จักตนเองมากขึ้นมีสติรู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรอยู่ ได้รู้ว่าคนเรามีความคิดฟังชั่นแคร์ให้ในการควบคุมสติและสามารถให้สมดุล เข้าใจตนเอง จิตใจ และหลักการของพุทธศาสนามากขึ้นได้รับประโยชน์อย่างมาก เพราะทำให้รู้จักตนเองมากขึ้นมีสติอยู่กับตนเองมากกว่าแต่ก่อนมาก”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 2

“สามารถปรับปรุงในเรื่องของอารมณ์ ความคิด บางอย่างและช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีสติมากขึ้น รู้จักคิด ก่อนทำมากขึ้น”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 3

“ได้รู้จักการครองสติใช้ควบคุมตนเองให้ทำแต่ ความดี แก้ปัญหาชีวิตทำให้ผิดพลาดน้อยลง รู้จักคำว่า พอดีมากขึ้น เพราะสติทำให้เกิดปัญญาและฝึกความอดทน รู้จักปล่อยวาง”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 6

5.2 ผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กรในด้านการศึกษา
นักศึกษาแพทย์ใช้หลักของการมีสติ สมาริ และความอดทนในการเรียน และการทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับการศึกษาของนักศึกษาแพทย์ นอกจากนี้นักศึกษาแพทย์ยังประยุกต์การใช้สมาธิในการอ่านหนังสือ การเรียน การฟังบรรยาย การจับใจความและเนื้อหา การแบ่งเวลา รวมทั้งการระวังตนเพื่อป้องกันความผิดพลาดและใช้สติ ในการแก้ไขข้อผิดพลาดด้านการศึกษาของตนเอง ซึ่ง สามารถพิจารณาได้จาก คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“นำไปใช้กับการเรียนมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่เรียน การทำงานทุกอย่าง รวมทั้งกิจวัตรประจำวันเป็นการกำหนด รู้ตัวเราตามสิ่งที่เป็นและพิจารณาตามความจริงแต่มีสติรู้ เท่าทันว่ามีอะไรเกิดขึ้นรอบข้างบ้าง มีหลักการคิดที่ดี มีสุขมากขึ้น”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 4

“นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตน โดยเฉพาะด้าน การเรียนจะคอยควบคุมตนเองให้มีสติอยู่ตลอดเวลา เช่น การเรียน มีสมาธิในการอ่านหนังสือรู้จักจับประเด็น และ การแบ่งเวลา”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 4

“นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเรียน การอ่านหนังสือการเข้าสังคม ออกกำลังกาย การปฏิบัติ วิชาชีพ บางครั้งถ้ามีเรื่องเครียดไม่สบายใจ สติที่ฝึกไปคงช่วยได้มากนำความสงบใช้ในการแก้ปัญหาและใช้สติในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้นมาก ทำให้มีสติมากขึ้น ทำทุกอย่างอย่างมีสติจะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดน้อยลง อารมณ์ ร้อนลดลง”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 5

“ได้ฝึกสติ ทำให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่านเวลาอ่านหนังสือ จะได้ฟังช้านม้อยลง”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 6

“ช่วยให้ดึงใจทำในสิ่งที่ต้องทำส่งผลต่อการเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวันไม่ให้ผิดพลาดบ่อยๆ”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 3

“เข้าใจถึงความสำคัญของคำว่าสติ ที่เคยคิดว่าตัวเองความจำสั้น พึงซักพักก็จำไม่ได้หรืออ่านหนังสือแล้วหลับจำไม่ค่อยได้เป็นเหตุผลที่ผิด ไม่夤ายทำร้ายตนเอง บางครั้งทำอะไรไปโดยไม่รู้ตัวจริงๆแล้ว เพราะตัวเองไม่รู้สติในการทำอะไรต่างหาก คาดว่าต่อไปนี้จะปรับปรุงตัวและมีสติใช้สติไปแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ เพื่อการเรียนแพทย์และทำงานประสบความสำเร็จ”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 7

“ทำให้มองโลกตามความเป็นไป เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆมองทุกอย่างเป็นกลางมากขึ้น ทำให้ความกลัวต่อการเรียนลดลงไปมากมองเห็นอนาคตที่จะก้าวไปอย่างมีความหวัง”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 4

“ทำให้อ่านหนังสือตีเข็มควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น ทำให้มีความรับผิดชอบมากขึ้นรู้ว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นและตับ ไปสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเร็วมากจนบางครั้งถ้ารบสูรีไม่ทัน ก็แก้ไข อะไรไม่ได้”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 4

“มีสติในการจัดการวางแผนตารางงานกิจกรรม และเวลาเรียนได้ดีขึ้น การวางแผนล่วงหน้าในสิ่งต่างๆ การทำงานและเรียนการพัฒนารายการที่ทำอยู่ให้ดีที่สุด”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 5

5.3 ผลลัพธ์ต่อองค์กรในด้านวิชาชีพ นักศึกษาแพทย์มีความคิดของการใช้สติ สมาริและหลักธรรมาภิ妄ใน วิชาชีพ จะทำให้สามารถเข้าใจถึงความสำคัญต่อชีวิต ผู้ป่วย มีสติในการรักษา รู้จักการให้ เห็นความสำคัญของ ชีวิตผู้ป่วยและจรรยาบรรณเพื่อให้เกิดความผิดพลาด น้อย มีความเพียร จริงใจ และมีความสุขกับงานรวมทั้งรัก และเข้าใจในวิชาชีพแพทย์ซึ่งสามารถ พิจารณาได้จาก คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“สติเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะวิชาชีพ 医药ของข้าพเจ้าในอนาคตหากขาดสติหรือจิตใจฟุ่มเฟือย ระหว่างการรักษาอาจนำมาซึ่งการสูญเสียจรรยาบรรณ 医药และชีวิตของผู้ป่วย”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 1

“การปฏิบัติธรรมช่วยฝึกให้มีสติทันตามสมาริใช้ สติแก้ปัญหารูปทั้งดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพ ใช้สติ กำกับการกระทำการอย่างท่าให้เราทำได้ดีที่สุดในอาชีพ 医药เพื่อรักษาชีวิตผู้ป่วยสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ แน่นอน เพื่อเป็นแพทย์ที่ดี”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 1

“ฝึกให้มีสติอยู่กับตัวและปัจจุบันมากขึ้นได้ใช้สติ ค่อยกำกับอธิบายถ่ายทอดของตนเองตลอดเวลาได้รับ

ประโยชน์โดยตรงจากการกระทำที่เกิดสติทำให้ไม่เกิดการ ผิดพลาดสามารถรู้ทันปัจจุบันและสัจธรรมของชีวิต สามารถควบคุมตนเองมากขึ้นทำให้มีสติรู้ตัวตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยมีความสุขกับการทำงาน เป็นแพทย์ที่ดีมีจรรยาบรรณในอนาคต”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 2

“มีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้น สามารถนำไปใช้ในการเขียน word ในอนาคตได้เรียนรู้การให้ความสำคัญ ต่อชีวิตผู้ป่วยในฐานะของแพทย์ได้เป็นอย่างดี”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 6

“ได้เรียนรู้ความสำคัญของสติและการอยู่กับ ปัจจุบันเรียนรู้การให้ ความสำคัญต่อชีวิตผู้ป่วยในฐานะ ของแพทย์ได้เป็นอย่างดี”

: นักศึกษาแพทย์หญิง 7

“มีความพากเพียร มีสติลัมป์ชัญญา เช้าใจความ จริงในชีวิตความรักและเข้าใจอาชีพแพทย์มากขึ้น ครรภาร ในการพูดคุย นำสติคิดรับ รู้สิ่งต่างๆคือรู้ตามจริง”

: นักศึกษาแพทย์ชาย 7

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปราย ในเรื่องผลลัพธ์ของโครงการที่มีต่อองค์กรได้ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กรในด้านการดำเนินชีวิต นักศึกษาแพทย์สามารถวิเคราะห์เนื้อหาผลลัพธ์ในด้าน การดำเนินชีวิตของนักศึกษาแพทย์สรุปได้ว่า สามารถนำ หลักธรรมาภิ妄ในเรื่องของ สติ และสมาริ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ได้โดยไม่ประมาท และใช้หลักของเหตุผลประกอบการคิด เพื่อแก้ปัญหาชีวิตและป้องกันความผิดพลาด รวมทั้งการ รู้จักอดทน และสามารถเข้าใจจิตใจของตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้อาจสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า คุณธรรมและ จริยธรรม มีความสำคัญอยู่ที่การให้คุณค่าของบุคคลจน เกิดเป็นความประทับใจอย่างลึกซึ้ง เรียกว่าเป็นค่านิยม

เฉพาะของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งค่านิยมพื้นฐานเป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลมีคุณธรรมประจำใจ(จำเริญรัตน์ เจ้อจันทร์ 2548) โดยในระดับการดำเนินชีวิต คุณธรรมและจริยธรรมจะเป็นตัวนำที่ทำให้บุคคลได้กำหนดพฤติกรรมของตนเองเพื่อทำให้เกิดความสุข ทั้งนี้ คุณธรรมที่เกิดจากการปฏิบัติจริงด้วยการเรียนรู้จากการอยู่ร่วมกัน เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่สภาวะของความเป็นสุข

2. ผลลัพธ์ที่มีต่อองค์กรในด้านการศึกษาของนักศึกษาแพทย์นักศึกษาแพทย์ใช้หลักของการมีสติ สมาร์ต และความอดทนในด้านการเรียนและการทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาของนักศึกษาแพทย์นอกจากนี้นักศึกษาแพทย์ยังประยุกต์การใช้สมาร์ตในการอ่านหนังสือ การเรียน การฟังบรรยาย การจับใจความและเนื้อหา การแบ่งเวลา รวมทั้งการระวังตนเพื่อป้องกันความผิดพลาดและใช้สติในการแก้ไขข้อผิดพลาดด้านการศึกษาของตนเองทั้งนี้อาจสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรมกล่อมเกลา จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยความสำคัญของการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ชีวิตมีคุณค่า และกำกับให้ตนเองเป็นผู้ที่มีพุทธิกรรมอันพึงประสงค์โดยใช้หลักธรรมมาประกอบในด้านการเรียนรู้ (สุกสรรษา ปันทะแพทย์ 2527) ทั้งนี้คุณธรรมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาผู้ที่มีคุณสมบัติตัดสินใจปัญญาอย่างได้เปรียบในด้านความคิดและการวางแผนทางเหตุผล และสามารถพิจารณาผลที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำการของตนได้

3. ผลลัพธ์ต่อองค์กรในด้านวิชาชีพ นักศึกษาแพทย์มีความคิดของการใช้สติ สมาร์ต และหลักธรรมในวิชาชีพ จะทำให้สามารถเข้าใจถึงความสำคัญต่อชีวิตผู้ป่วย มีสติในการรักษา รู้จักการให้ เห็นความสำคัญของชีวิตผู้ป่วยและบรรยายบรมเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อย มีความเพียร จริงใจ และมีความสุขกับงาน รวมทั้งรักและเข้าใจในวิชาชีพแพทย์ทั้งนี้อาจสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าคุณธรรมและจริยธรรมนั้นเกี่ยวข้องกับ ค่านิยมวิชาชีพ ซึ่งทำให้บุคคลมีอุดมการณ์ประจำวิชาชีพ มีบรรยายบรม

วิชาชีพหรือนีพพระราชนูญติวิชาชีพ (จำเริญรัตน์ เจ้อจันทร์ 2548) โดยในระดับสังคมการได้รับการยอมรับบุคคลต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและส่งเสริมซึ่งเสียง เกียรติคุณของบุคคล และในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะขออัญเชิญมาแสดงความว่า "...การที่จะทำงานให้สมถุทึ่ผลที่พึงประนันคือที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จ้าเป็นต้องอาศัยความสุจริตความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย..." (สุกสรรษา ปันทะแพทย์ 2527)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรม โดยอาจทำในรูปแบบของการกำหนดเป็นช่วงๆ เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมต้องได้รับการปลูกฝังด้วยการอบรมสั่งสอนให้คิดແນ່ນอยู่ในระบบความคิด ซึ่งต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร

2. คุณธรรมและจริยธรรมมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับศาสนานเป็นอย่างยิ่ง จึงควรปลูกฝังเรื่องหลักธรรมของศาสนา โดยแฟ้มในรูปแบบของกิจกรรมนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น และต้องคำนึงถึงหลักของความต่อเนื่อง

3. การศึกษาด้านจริยศาสตร์เป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ (ตามหลักของทฤษฎีจริยธรรมตามแนวพุทธศาสตร์) ซึ่งเน้นเหตุผลและการลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาแพทย์ทุกคนได้มี โอกาสเข้าถึงหลักคุณธรรมและจริยธรรมด้วยการปฏิบัติจริง

4. การพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรมกล่อมเกลาให้รู้จักผิดชอบซึ่งเป็นพุทธิกรรมที่เกิดจาก การเรียนรู้ ที่ควรส่งเสริมทั้งในระบบนอกห้องเรียนและในห้องเรียน

5. ควรปลูกฝังค่านิยมวิชาชีพ เพื่อทำให้บุคคลมีอุดมการณ์ประจำวิชาชีพ มีบรรยายบรมวิชาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบคุณ
ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราช
พยาบาล รองคณบดี และผู้ช่วยคณบดี และบุคลากรงาน
กิจการนักศึกษา ฝ่ายการศึกษา และอาจารย์ แพทย์
ทุกท่าน รวมถึงนักศึกษาแพทย์ศิริราช ที่ให้ความ
อนุเคราะห์ข้อมูล และผู้ใหญ่ทุกคนที่เคยให้ความช่วย
เหลือสนับสนุนงานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการแพทยสภา.(2545). เกณฑ์มาตรฐาน
ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภา
พ.ศ.2545. การประชุมครั้งที่ 11/2545
วันที่ 14 พฤษภาคม 2545.
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550).
จริยธรรมแห่งวิชาชีพน้ำสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. (2548).
ผลการดำเนินงานปี 2544-2547. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยทิดล.
จำเริญรัตน์ เจ้อจันทร์. (2548). จริยศาสตร์ : ทฤษฎี
จริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา.
กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเอชสี.
จำเริ่อง วุฒิจันทร์.(2524). คุณธรรมและจริยธรรม.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภ.
ไชยยศ เรืองสุวรรณ.(2533). เทคนิคโล耶ีการศึกษา
และวิจัย. กรุงเทพฯ: โอเอส.พรีนติ้งเอชสี.
ประชุม รอดประเสริฐ.(2529). การบริหารโครงการ.
กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
ประภาศรี สีหอดำไฟ. (2543). พื้นฐานการศึกษาทาง
ศาสนา และจริยธรรม. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ดวงเดือน พั้นธุ์มนวน.(2538). ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม
กับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการไทย.
เอกสารอัดสำเนา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราช

บัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์เจริญทัศน์.

พระเทวินทร์ เทวินโภ.(2544). พุทธจริยศาสตร์.

นนทบุรี : สมมิตรพรินติ้ง.

วิริยา ชินวรรณ. (2546). จริยธรรมในวิชาชีพ.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สมหวัง พิชิยาบุณย์.(2524). การประเมินโครงการ.

กรุงเทพฯ: โอดี้ียนสโตร์.

สุกี้ท่า ปัญญาแพทย์. (2527). จิตวิทยาพัฒนาการ.

กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.